

Галина КОПИЛ

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана (Київ)
kopylg@ukr.net

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ФОРМУВАННІ ІНТЕРКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ (НА ПРИКЛАДІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)

У сучасному світі цифрові технології використовуються не лише в окремих галузях, як це було у близькому минулому, розумні технології надійно та впевнено входять в усі сфери діяльності людини, включаючи побут. Фантастика стає реальністю. Доказом цього є штучний інтелект (ШІ), якого донедавна дещо боялися. Щойно ми звикли до інформаційних технологій (Інтернет, електронна пошта, соціальні мережі, програмні забезпечення, різноманітні навчальні програми, платформи, сайти, електронні журнали, чати, електронні підручники, новітні інтерфейси, документація, бібліотеки, фреймворки тощо), як в наше життя вривається іще одне сучасне технологічне досягнення – штучний інтелект. Це по суті розумні машини, здатні виконувати завдання, які зазвичай потребують інтелекту людини. Маючи великий обсяг інформації та бази даних у своєму розпорядженні, взаємодію зі світом через комунікацію та сприймання інформації, штучний інтелект швидко аналізує, використовує життєвий досвід, вирішує складні задачі та приймає оптимальні рішення. Робота штучного інтелекту подібна роботі людського мозку, але у прискореному темпі.

Програми із штучним інтелектом вже певний час мають застосування в різних напрямках та сферах. Уряд України у 2020 році затвердив «Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні» [1]. Освітня галузь, яка стоїть на першому місці у впровадженні штучного інтелекту, також взяла на озброєння цю інновацію, використовуючи її наступні переваги: індивідуалізоване навчання, підвищення доступності освіти, персоналізована обробка, ефективна оцінка та звітування.

Дуже корисним показує себе штучний інтелект у вивченні іноземних мов. Він відкриває нові перспективи та можливості не лише на початковому етапі вивчення будь-якої іноземної мови,

а також на вищих рівнях володіння цільовою мовою. Більше того, завдяки інструментарію штучного інтелекту можна формувати у студентів інтеркультурологічну компетенцію, яка є важливою складовою професійної компетентності майбутніх фахівців з міжнародної економіки. Слід зауважити, що у структурі професійної компетентності фахівців з міжнародної економіки *інтеркультурологічна компетенція* розглядається нами як інтегративна якість особистості, що передбачає усвідомлення мотивів професійної діяльності та визначення пріоритету інтеркультурологічних знань, умінь для професійного розвитку й самоудосконалення; інтегрує в собі знання, уміння і навички фахівця у галузі міжнародної економіки, які дозволяють швидко та ефективно здійснювати професійну діяльність в умовах міжкультурного діалогу на двох рівнях: *інформаційно-перцептивному* (здатність розпізнавати та інтерпретувати інтеркультурологічні аспекти та творчо реагувати на них) та *операційно-діловому* (уміння застосовувати інтеркультурологічні знання у міжкультурному діловому спілкуванні) [3]. До інтеркультурологічних знань та вмінь відносяться наступні професійні важливі якості:

- уміння компетентно спілкуватись з іноземними діловими партнерами, а саме: розуміти позицію співрозмовника, уявляти себе на його місці, розмовляти з ним за його правилами зі своєю метою; критично оцінювати свою мовленнєву та ділову поведінку; її доречність та доцільність, відповідно до ситуації спілкування;

- уміння налагодити довірливий контакт із співрозмовником, створити атмосферу діловитості, порозуміння, компетентно та переконливо досягати поставленої мети;

- уміння передбачати конфліктні ситуації на інтеркультурологічному підґрунті та запобігати їм.

Для формування інтеркультурологічної компетенції у студентів заняття з іноземної мови повинні бути комунікативно орієнтованими. Викладач має спланувати та організувати заняття таким чином, щоб створити максимально природню комунікативну атмосферу: зосереджувати увагу на діалогах, включати в роботу побільше автентичних аудіо- та відеозаписів, виконувати як граматичні, так і лексичні завдання в межах теми, яка вивчається. Особливо важливо у процесі формування інтеркультурологічної компетенції користатись в процесі роботи методами порівняння, контрольних питань, рефлексії, трансформації, з'ясування та ігровими методами (перевтілення). Потрібно стимулювати студентів також до розмов на цікаві та актуальні для них теми. Попри всі сучасні труднощі, заняття

мають бути цікавими, динамічними та комунікативно спрямованими навіть в режимі онлайн. Звісно, що такого рівня заняття може організувати високо професійний педагог, який володіє новими технологіями.

У методичному та дидактичному сенсах формуючі інтеркультурологічну компетенцію заняття передбачають ретельну та компетентну підготовку, що займає досить багато часу на складання сценарію занять, пошук потрібної інформації (автентичні тексти у будь-якому вигляді: друкованому, звуковому чи електронному). І це власне одностороння дія з боку викладача. Що змінюється з застосуванням штучного інтелекту, приміром **ChatGPT** та **P perplexity**? Багато що і в кращий бік: Відносно викладача – значно і суттєво скорочується час пошуку потрібних навчальних матеріалів, а значить викладач може використати заощаджений час на створення більш цікавого сценарію занять та творчих завдань. Відносно ж студента застосування штучного інтелекту взагалі суттєво впливає на стиль навчання, якщо не сказати змінює його взагалі. ChatGPT миттєво видає текст чи діалог на будь-яку тему, студент інформаційно не залежить від викладача, самостійно може вдосконалювати вимову, збагачувати лексичний матеріал в межах певної теми. Приміром, опановуючи лексику до теми «**Das Vorstellungsgespräch**» (співбесіда) на запит «Співбесіда на роботу німецькою» ChatGPT видає лексичний матеріал в наступних розділах:

1. Загальні слова (Allgemeine Begriffe).
2. Підготовка до співбесіди (Vorbereitung auf das Gespräch).
3. Питання на співбесіді (Fragen im Vorstellungsgespräch).
4. Відповіді на співбесіді (Antworten im Gespräch).
5. Завершення співбесіди (Am Ende des Gesprächs).

Як бачимо, студенту надається достатній лексичний мінімум по заданій темі. Також можна запросити діалог по вказаній темі і прослухати його. Проте для ефективної роботи з цим застосунок при збільшеній долі самостійної роботи студентів потрібно все ж таки узгоджувати та синхронізувати взаємодію викладач-студент. Викладач має знати, що саме ці слова вивчить студент. Тому доцільно вказувати студентам ознайомитись з лексичним матеріалом саме за словами «Співбесіда на роботу німецькою» як ключ чи кодові слова, при записуванні домашніх завдань. Додатково студенти можуть робити інші запити і тим самим поглиблювати свої знання самостійно. Алгоритми такого навчання можуть аналізувати здібності та навички кожного студента і пропонувати завдання та матеріали, які відповідають їхнім потребам. Це допомагає студентам

навчатися власним темпом і зосереджуватися на важливому матеріалі. Як стверджує М. Руш, завдяки численним цифровим джерелам інформації та з допомогою технічних можливостей штучного інтелекту можна складати робочі листи та завдання з бажаними контекстами, що з наявністю зворотнього зв'язку стає ще більш дієвим засобом навчання [2, с. 12].

Основний процес формування інтеркультурологічної компетенції відбувається безпосередньо у спілкуванні на заняттях, тренуванні діалогів, моделюванні своїх ситуацій та діалогів. Володіння інтеркультурологічною компетенцією дозволяє: застосування набутих знань, вмінь та навичок у міжкультурному діловому спілкуванні, що має забезпечити розуміння позиції співрозмовника; передбачення та запобігання конфліктних ситуацій на інтеркультурологічному підґрунті; оцінювання власної мовленнєвої та ділової поведінки на доречність та доцільність, відповідно до ситуації; налагодження довірливого контакту із співрозмовником, створення атмосфери діловитості, порозуміння, що дозволить компетентно та впевнено здійснювати професійну діяльність.

Література:

1. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.01.2025)

2. Навчання і викладання у багатомовному світі у цифровому форматі в Україні сьогодні. “Digitales Lernen und Lehren in der deutschsprachigen Welt in der heutigen Ukraine”: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 29–30 листопада 2024 року / упор. С. М. Іваненко, О. В. Холоденко, О. О. Яременко-Гасюк, К. Компе, А. А. Ланге. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 216 с.

3. Копил Г. О. Міжкультурна компетенція як системоутворювальний чинник формування професійної компетентності фахівців з міжнародної економіки Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ [Електронний ресурс] : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ (5 березня 2016 р.). – Київ : КНЕУ, 2016. – 233 с. ISBN 978-966-956-090-1